

اقبال

رُژنِ عِشْمِ

رجانک

غوث بخش صابر

اقبال

رُژنِ عِشْمِ

رجانک
غوث بخش صابر

اقبال اکادمی پاکستان

بروڈ سیریز ----- ۲۵

ناشر

محمد سہیل عمر
ناظم

اقبال اکادمی پاکستان

چھٹی منزل، ایوان اقبال، لاہور

Tel: [+92-42] 6314-510

Fax: [+92-42] 631-4496

Email: iqbalacd@lhr.comsats.net.pk

Website: www.allmaiqbal.com

ISBN 969 - 416 - 344 - 7

طبع اول : ۲۰۰۳ء
تعداد : ۵۰۰
قیمت : ۱۰۰ روپے
مطبع : طبیب اقبال پرنٹرز، لاہور

محل فروخت: ۱۱۶ میکلوڈ روڈ، لاہور، فون نمبر ۳۵۷۲۱۳

گچین نچین

تا کدیم

زبور عجم ۱-۲-۱۳-۱۴-۴۰

ضرب کلیم ۳-۶-۷-۹-۱۹-۲۰-۲۷-۲۸-۳۶

ارمغان حجاز ۴-۲۵-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹

جاوید نامه ۸

پیام مشرق ۱۲-۴۲

بال جبرئیل

۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۲۱-۲۵-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۴۶

۴۷-

بانگ درا ۲۲-۲۶-۳۸-۳۹-۴۱-۴۳

رموز بیخودی ۴۸

اقبال-زند آدینک ۶۰-۶۱

دُعا

یارب مس سینگ ءِ دل ءِ سَس و سما پدے
 گنداں ماں کیف ءِ نشہ ءِ ہنجیں نگاہ پدے
 اے بندگ ءِ کہ زندہ نہ انت ساہ ءِ تی کس ءِ
 گینسارتے اچ دوار ءِ چوسہب ءِ صبا پدے
 گا ہرے اوں پہ تنکیں مدے جوئے رہ نشان
 ملاں بہ باں پہ سرشم ءِ کوہاں رضا پدے
 حاکاؤں نور ءِ زیراں داوڈ ءِ دے شہار
 ہر ذرہ ءِ رابانزل ءِ تربیشکے لقا پدے
 رپتوں کہ بالیاں ءِ مسیتے کناں شکار
 تیرے کہ پُشتہ کُنئیں ہمائی ءِ ساہ پدے
 آریں زرے کہ جوڑہ ءِ درورمن ءِ کئے!
 چولانی لہڑ ءِ گوہر ءِ تاہیروں . بیا پدے
 دات ءِ منی وقاب پُلنگانی ہجگ ءِ
 جزیں ترمرد سچین چنگل من ءِ پدے

زبور عجم چوں چراغِ لالہ سوزم در خیابانِ شُما
صفحہ ۱۱۲

گواڑخِ ءِ روکیں چراگاں رَندراہاں منِ شُمے
جہ جنے ورنا مڑاہ جانیں منی جانِ ءِ شُمے
زندءِ ارواہِ ءِ تلاں فکرِ ءِ منی اُٹنا گنگ
عینِ گڈاں شوہا زنگِ دُرے چہ عمانِ ءِ شُمے
روحِ ءِ مہِ اِستنتِ رُژنِ اِچ پور تیر بنداں دَریں
سازتگِ دودے مسیتی کافرستانِ ءِ شُمے !
شگرِبِ ءِ بیما لالِ شَررنگیں خیالوں ٹیگی ءِ
دانگِ ءِ لعلِ ءِ منِ ءِ گونِ اِچ بدخشانِ ءِ شُمے
رَگندگاؤں پُر مڑاہے اِچ حصارِ ءِ منِ شُمِ ءِ
پُر دَشی زمزیلاں گلامیِ تھیلِ بنداںِ ءِ شُمے
پِیائے چاگردے پہ رندتِ اے رگلِ ءِ حاکِ ءِ بُتان
سینگِ ءِ آسے بلوکیں رپتگیں شانِ ءِ شُمے

ضربِ کلیمِ دلِ مُردہٗ دل نہیں ہے اسے زندہ کر دو بارہ صفحہ ۳۶

مُرتکبیں دل، دل نہ بیتِ زانگ، کنے زندگِ دُوار

اُمّتانی گُہنگلیں نا جوڑی ءِ دور ءِ بہار!!

واب تئی زرا! چول گار اُنت اے چہ سَرّے تو بز ان

گُورم ءِ شرتگِ گندگا کائینت نے دیما کنار

تو نزانے آ زمان ءِ سازتگِ پر تو چہ کار

پتوچ تا ہیر نیاریت گروشک وارت استال ہزار

تئی پُھرانی اندر ءِ شہمت گوشے تریشکے منی

چہ ہے پر چنڈگ ءِ باگ ءِ تئی کرتگ بہار

رُژن آگس ءِ رسیت اے کوڑو ءِ روچ ءِ شب ءِ

ہر کسے ءِ چو منیگ ءِ داتہ چمشانکے پہ سار

ارمغانِ حجاز   ہوتیرے بیابان کی ہوا تجھ کو گوارہ   صفحہ ۱۵

تئی دشت گیابان مبارک باں ترارا
تئی ہلک ء چہ شرنستانِ دلی ء بُخارا
ہر راہے تراوش بی مہری ء پتا چین
ہر جاہ کہ روئے بُست نکنت کسے ترارا

غیرتِ مزین چیزے مس دُنیا ء دو روچی
جکسیتِ مس دُنیا ء تئی نام ء تورا
دَر گج ہما د ہر ء خدایاں کہ گوشنتِ انت
آگرت کنت شیشگ ء ہم مثلِ تلار ء
مردانی سرء قوم ء ثمنداریِ مدارِ انت
ایشانی عملِ چست کنت راج ء سرء را
یاکوت زُمد مس نہنگانی دپ ء انت
لنجانی تہا دَر بکن پولِ زِرء را !!
وہدیکہ پہ آزاتی ء ایمانِ بُرواتِ انت
پٹِ انت پہ پیشیں ملکِ پیشیں جاہ ء دَوارا!

حق مرچی گوں نا حق ء پدا دیم پدیم انت
 تہذیب ء جنگ گوانک وتی فوج کتارا
 اللہ ء نظر مومن ء ایمان ء سرا انت
 شیطان ء نظر کافر ء ٹوپک ء کتارا
 قومانی بد ء نیک ء کسے گوشت عنکت انت
 ایمان مس دل ء بیت تہ بس انت اشارہ
 اچ کہنیں کماشاں بگر دل پہکی ء درونت
 ”شاہاں چہ عجب گر بنوازند گدارا“
 (ملک طوتی ء مک ء)

عشق بیگواہ، سما ڈنگ چو سیہ ماری جنت

عقل ء واہگ چو وتی رُژن ء رُماں گیر نکلت

ماہ ء استلانی راہانی شہاز ء درکپت

شاہگانی ءے وتی فکرانی پدگیر نکلت!

زانگ ء زانت ء تل ء ماتل ء زانندہ آتے

انچو تاوان کہ وتی رازانے دزگیر نکلت

رُوج ء شینکان ء ہماگس ء کہ بندیک گتہ

سیہ شپے زندے وتی روشن ء تاہیر نکلت

امامت

بُستِ گپتگ چہ من ء تو کہ امامت چے ایت
حق ترا چو کہ من ء سرء بلد کار بکنت
تئی باریگ ء ہمانت امام بر حق !!
کہ ترا ہست ء چہ پہری بکن بیزار بکنت
مرگ ء آدیگ ء تراشون بدنت دوست ء رخ ء
زند ء تئی خاطر ء بے گیگی ء بازار بکنت
زیانی ء سنج تئی ہون ء بدنت انت لہڑے
نقرء سوہان ء سگار ء تئی آبدار بکنت !!
فتنہ انت اُمت ء وشنایں امامت آئی
کہ مسلمان ء را شاہانی طمع دار بکنت

زاری

مردم انت مانی مس گیدی ہپت رنگ
 ہر دم ء پریات زاری چوکہ چنگ
 ہم تبی ء واگے سوچان کنت
 ناگ ء چہال ء دل تالان کنت!
 البہ اے دُنیا کہ اچ آپ ء گل انت
 کے بزانتیں کہ متاہ ایشی دل انت
 دشت ء زرگوں کوہء کہ بیوانک ء کر
 آزمان ء روج ء مہ بیوانک ء کر
 نیلگیں آزمان اچ استال ء پڑ
 ہر یکے اچ دومی ء تنہاء پڑ
 ہر یکے اے وڑ ء چو بڑگ انت
 چہ وارت مس آزماں بے سیگ انت
 تاک ء ہنق ء کارواں کپتہ چہ ساز
 آزمان بُرزانٹ شپ دراج انت باز
 ماشکاری اے جہاں اے شکار
 چو کہ بندگیے شمشکاری ء گار

زارِ پمن کہ چڑکائے نہ ایت
 ہمدلے پہ آدم ء چکت ء کئے ایت ؟
 دیتگیں روچے جہاں اچ ہر گور ء
 نور شنزیت بام اچ روچ ء گور ء
 اچ سُتورانی تگ ء دل زندگیں
 نیست البہ چوگو نشے واز مندگیں
 جی پما روچاں کہ شہ روچ ء درانت
 نے صبا نے چاشت نے شامے گورانت
 روشنا ارواہ اگر چائی بہ بیت
 چم توار ء صورت ء رنگ ء کپیت
 غیب گوں رُشاء آئی نوربیت
 اچ فناء نوبت آئی دور بیت
 سوچکی پر دار دل مس انگراں
 پخت کن دوت ء منی ء مس جہاں
 کدہ ء آس ء منی شر تیز کن !!
 گوں ڈلگ چاری تب ء مہمیز کن
 مارا سئی شوہاز تو دورے چہ دید
 مار دیں ، تو ساڑی ئے ، ماکور دید

من بندہ اوں نادانیں بے شکر ء گراں تئی

استت شریداری گوں لاہوت ء جمیں ء

یک شریں ہدونا کی ء من داتہ دلان ء

لاہور ء بخارا ء سمر قند ء زمین ء

آسرنی حُبِیگ کہ ماں چلگی روچان

گوربام ء کپوت ہمدل ء وشنیاد پہ گین ء

البت من ء پیدا کتے تَن آپے ء چوشیں

وَش انت اُلَس ڈیہہ پہ ایر دستیں زمین ء

مناں

اے بُرزیں بادگیر ءِ شاں، کئے ایں، مناں
 ہزاراں قرن ءِ داستاں، کئے ایں، مناں
 مناں کہ بستگاں کلات، میری گنگرا
 مناں کہ بھوآن درکنان، پیستون ءِ سینگا!
 ہما کہ پروشی سنگ ءِ آہناں، کئے ایں، مناں
 ہزاراں قرن ءِ داستاں، کئے ایں، مناں
 مناں کہ آبدان کناں شمسے ہزاری کیلگاں
 مناں کہ ہر دوار ءِ بنداں شہر، دگت ءِ میٹگاں
 پمہ پہ جُہد ءِ آسمان، کئے ایں، مناں!
 ہزاراں قرن ءِ داستاں، کئے ایں، مناں!
 پہ گلزمین ءِ خاطر ءِ مناں خدائی رحمتاں
 تمر دیں آراءِ بندگ ءِ پہ، ہر کدیں کہ جہہ جناں
 اے گلزمین ءِ پاسبان، کئے ایں، مناں
 ہزاراں قرن ءِ داستاں، کئے ایں، مناں

زبورِ عجم یا مسلمان رامدے فرمان کہ جان بر کف بہنہ صفحہ ۲۴

چو مسلمان ءِ مگو، ساہ ءِ بکنت دست ءِ دل ءِ

یا ہے بے سخیں ڈیل ءِ سچلیں ساہ مان کن

پُش بکن یا چوش کن

بانہڑ ءِ پر ما کہ پروت نوکیں یک بٹے بساز

یا وَت ءِ زانو گرانی سینگ تومان بکن !!

پُش بکن یا چوش کن

یا دگہ بنی آدمے کتر چہ ابلیس ءِ بہ بیت

یا دگہ ابلیسے دین ءِ زانت ءِ پُکاس ءِ بہ کن

پُش بکن یا چوش کن

یا بدے نوکیں جہانے آز میدگ کن نشانے

تا نکدیں گوں ماکنے ہنچوش کہ کرتگ پیش کن

پُش بکن یا چوش کن

زبور عجم   ایں ہم جہانے آں ہم جہانے   صفحہ ۱۳۳

اے ہم جہانے آہم جہانے
اے شاہگان ءُ آشاہگانے
ہر دو خیال ءُ ہر دو گمان اُنت
اچ لمبھاؤں چولے تو زانے
اے یک دمان ءُ آیک دمانے
من کہ نمیران من نامزانے
ایداں دوارے اوداں دوارے
ایداں دمانے اوداں دمانے
ایداں چہ کارانت اوداں چہ کارانت
آہسر دے ایداں چہالے جانے
اے پکن رہزن آپکن رہزن
ایداں زیانے اوداں زیانے
دوینان رژنا دوئین سوچان
اے گل بہ بیت کہ اودے نوانے

بال جبریل تجھے یاد کیا نہیں ہے میرے دل کا وہ زمانہ صفحہ ۱۵

ترا گیر نیست زانے منی زرد ء آ زمانہ !
پہ محبت ء ادب جہ ء نگاہ ء شت جنان ء !

اے بجازی نوبت ء بت کہ مس در سجاہ ء جوڑ انت
نہ بت انت کافر ی کیس نہ تراش آذرانہ

ماں اے پاشکیں چار حد ء نہیں آسرات جا ہے
اے جہاں عجب جہان انت کہ نہ کیز نہیں ٹھکانہ

پہ تئی مہر ء دوزو اہی ء کنان تیرو چان
نہ گلگ چہ پیل ء براتان نہ گلگ چرے زمانہ

بالِ جبرئیل ستاروں سے آگے جہاں اور بھی ہیں صفحہ ۶۱

چہ استالان دیمہ جہان باز اُستان
پہ تی عشق ء چکاس زان باز اُستان
اگان یک دوارے بہ بیت گارچے غم
پہ زاری ء زار ء نوآں باز اُستان
وقاب ء تو چوشیں ترا بال کزری
پہ تی بال ء بُرز آسمان باز اُستان
چہ زندء نہ انت ہو رگ اے پچپ ء چاگرد
صدانی صداں کارواں باز اُستان

ہر شئے مسافر ہر چیز راہی

ہر شئے مس پند ء ہر چیز راہی - چہ ماء اُستال چہ مرگ ء ماہی
تو براہ پٹ ء تو لشکر ء میر - نوری حضوری تی ہر سپاہی
قدر ء وتی ء سر پد نہ بوت ء - ہکت ء چہ درکت تراتی و ڈائی
کمزاتیں دُنیا ء تنکد گلام ء - جہ جن پکیری ء یا بادشاہی
دیتگ مسیت ء نامی مین محرم - گفتاراں زرابے نہ کردار ء آئی

بالِ جبریل اگر کج رو ہیں انجم آسمان تیرا ہے یا میرا صفحہ ۶

اگن استالان بدرہ آ زمان تئی انت یا مئی انت

کپاں من و زنت ء پرچے جہاں تئی انت یا مئی انت

اگاں اچ شوق ء و اہو ء تئی آ لامکان ہو رگیں

ردی کئی انت واثرہ لامکان تئی انت یا مئی انت

محمدؐ تنیگ نیں جبرائیلؑ ہم قرآں تئی جند ء !!

بلے و ہشیں ٹوک ء و ہش لسان تئی انت یا مئی انت

ہے استال ء ہر درپش ء تئی استیں جہاں رُژنا

کمال حاک ء بت ء زانے زیاں تئی انت یا مئی انت

درون سینہ من سوز آرزو ز کجاست

ماڈو برء منی ء سوز ہا ء ہو چہ گجا کدومنیگ بلے کیف مں کدو چہ گجا

بتے کہ حاک جہاں انت حاک ء ما پیدا ماں ذرہ ذرگ مئے پولگ اے خو چہ گجا

ماں چیک ء کلکش ء مئے ہم ء رُژن روت کپیت گنوکی مئے چہ کجا چاک ء ہاؤ ہو چہ گجا

بالِ جبرئیل کریں گے اہل نظر تازہ بستیاں آباد صفحہ ۷۰

کن اُنٹ رژن ء ہد اہند میگاں آباد
نداریں دیدگاں پھیر پہ کوفہ ء بغداد

اے دَرَس جاہ ہے ورنہ اُحسن گوں زبیر
ہمیشہ پُشت ء فرنگانی کیف جاہ آباد

من ء گوں فلسفی ء کارنیں گوں مُلّا ء
یکے پہ رُژن ء تپہر کہ دگر پہ زرد ء پساد

من ء ادب پگراں شرع ء دلجہ ء ایراد
من جہداں پہ ہے واہگ پگنداں زرد ء شاد

بہائی مال گوشاں شادہان ء پرویز ء
خدائی درد غم ء گنج رستہ پر فرہاد

قلندری ء مس پیک یکت ء ڈستنت راہند
کہ درس جاہ ء ء درگاہ ء فکر بی آزاد

نیرشت جو گئی ء شُد کشگ ء چہ بانہڑ ء سحر
آسا مہیت گلیمی ء جہد بے بنیاد

ضرب کلیم خودی کا سِر نہاں لا اِلہ اِلَّا اللہ صفحہ ۱۵

خودی ءِ سَرَّءَ بزاں لا اِلہ اِلَّا اللہ

خودی سِگار ءِ سوہاں لا اِلہ اِلَّا اللہ

چیا تو گُرت وڈائی ءِ مڈی ءِ سودا

کہ رپے سیت ءِ زیاں لا اِلہ اِلَّا اللہ

اے مال دولت ءِ دگنیا ءِ تلو سگ لوٹگ

پروشی و ہم بُتان لا اِلہ اِلَّا اللہ

دوئیں جہان مں یک عقل ءِ بندے ءِ بندوک

گہیں چہ ہر دو جہاں لا اِلہ اِلَّا اللہ

نزانت موسم ءِ نہیں کہ بہار گہ ءِ چاری

ہتم و تیں گوں گُلاں لا اِلہ اِلَّا اللہ

بُت انت ہاں کہ جماعت ءِ آستونک ءِ چیر

بلے مں ءِ اے رُماں لا اِلہ اِلَّا اللہ

ضربِ کلیم کیا چرخِ کجرو؛ کیا مہر کیا مہ
صفحہ ۱۶۶

چے آرناں انت چے روج چے مہ
کُن را بگداری منت انت پے رہ
اسکندر ءِ طبل نیت ءِ گروکی
توچے بزانی نا گیتیں مرگ ءِ
نادر کہ وئی آوارے گون انت
یک زجی شھے جنگ ءِ پڑے برہ
حاجت ءِ گقان آزاتیں مردم
حاجت کہ کنشیں شیرانہ روبہ
ہمدل خودی ءِ ہر دیں گدابی
تو ہم شہنشاہ ، من ہم شہنشاہ
قومانی طالع آزاتیں سرحال
آ کہ نہ پوکت شاہانی درگہ

بال جبرئیل تو ابھی رہگزر میں ہے قید مقام سے گذر صفحہ ۲۹

انگت ءِ رَہ گدارے ءِ بُندرے دام ءِ در بُرو

مصر ءِ حجاز ءِ در بروپارس ءِ شام ءِ در بُرو

آکارے انت کہ بے زل آئی جزا زیادہ انت

تمبو ءِ ہیر ءِ ردمہ ور کیفانی تام ءِ در بُرو

زانیں کہ بود دنت دل ءِ حُسن پرنگی ءِ بہار

تو بُرز بالیں ساسی ءِ دانہ ءِ دام ءِ در بُرو

کوہ پروش ٹپ تئی شگرب ءِ مگرب بوتلگی !!

نوکیں سگار ءِ جوڑہ ءِ جُنک ءِ تلام ءِ در بُرو

نیست امام ءِ تئی حضور نیں تئی نواش ءِ شوق سُور

چُشیں نواش ءِ در بُرو، جوشیں امام ءِ در بُرو

بانگِ درا عقل نے ایک روز دل سے یوں کہا صفحہ ۴۲-۴۱

عقل ءِ دل

عقل ءِ گوشتہ چو روچے گوں دل ءِ
گاریں راہانی من اوں رَہ بُو میا
گلزمین ءِ چند ' پند اوں آزمان
تو پکنداتے منی دہ دَروس ءِ
بومیائی انت جہاں ءِ جُہد مئے
چو بزانی واجہ خدڑ ءِ رہبرءِ
زندءِ ہریک دپترانت دَسْت ءِ منی
کہ من ءِ برازیت شانِ کبریا
تو کہ یک ناچی نیں ہون ءِ ترپےءِ
اومن اوں غیرت ءِ دُرّ بے بہا
پُش دل ءِ گوشتہ کہ اے راستان تئی
تومن ءِ راہم بچار یک چَچےءِ

زند ۽ سیراں ہو کہ تو زانندہ ۽
 من اِشان گندان گوں رُژن ۽ دیدگ ۽
 ظاہری رنگاں تو گندے گندے البتہ
 چو نزانے باطن ۽ اوں آشنا !!
 اچ تو علم ۽ اچ من ۽ انت ہجہ آر
 تو خداشوہازمن شوندارِ خدا
 علم ۽ آسر تو بزان بے تاہری
 من ہے نادڑاہی ۽ جوانیں دوا
 راستی ۽ روشنیں قدیل ۽ تو
 حُسن ۽ دیوان انت اچ من روشنا
 چون انت بُرز ۽ شاہگان بُدرمنی
 من جلیل سیں رب ۽ عرش ۽ ماں دل ۽

تو وتی رازاں دل ۽ ماں سینگ ۽ پنیاں دار
 کہ وِتا راجو چراگ ۽ کدہ ۽ رُزواہ مکن
 بل کہ دنت سو بے چراگ ۽ بے لہازی سو چگے
 اچ پُراں پروانگ ۽ نوکیں چراگے جہہ بجن
 گر مڑاہ ۽ واجہے ساتی ۽ چمدارے چیا
 اچ زرے گنجیں متاہ ۽ کدہ ہے آپ ۽ بجن
 بیا ہما دیرگیں ٹول ۽ کن دوارے پروتا
 اچ وتی وِش زمیلی ۽ ملگزارے مست کن

بانگِ درِ خدائے لم یزل کا دستِ قدرت، تو زبان تو ہے صفحہ ۲۶۹

خدائے قدرتانی دست بازوئے زبان ء تو

بکن سخت ء دل ء محکم کہ ویلی اچ گمان ء تو

ہما نکشتر چہ نیلیں آزماں منزل تئی مومن

من دهنز ء گاراستال انت میریں کاروان ء تو

اے کوڑی ساہتے گونڈیں ازل پر تو ابد پر تو

خدائے قدرت ء رازانی وت دُرئیں بیان ء تو

تئی ہون ء دلگ ء رنگ زرتہ گواڑخ ء پلان

بزاں ذات ء براہیمی ء پلگارے جہان ء تو

بگر درونت ء حق ء راستی ء سر مچاری ء

کہ نوکیں نوبت ء آیوکیں عہدانی امام ء تو

ضربِ کلیم جہانِ تازہ کی افکارِ تازہ سے ہے نمو صفحہ ۱۰۰

نوکیں جہاں ٹھی چہ خیالاتان تازگیں

آج سنگِ خشت بیتِ نکت پہ جہاں ودی

وَت پہچی ءِ جوئیں پہ واہند ءِ ہمت ءِ

اے گورم ءِ چولاں دیست کنے شرتگاں ودی

مردم ہما کہ گُوڑو ءِ گردانکے پہنچک ءِ

ہریک دے ءِ پیلہیں زندے ہکاں ودی

وَت پہچی ءِ مرگ پہ روئکت ءِ گلزمین

کے ندیست من کہ بکت آزماں ودی

اے بڑیں کچک ءِ کہ من ءِ جی ءِ جان کتہ

شوہازاں گنداں ہمیلے بیتیں نواں ودی

ضرب کلیم ہر لحظہ ہے مومن کی نئی آن نئی شان صفحہ ۵۱

مردِ مسلمان

ہر کترہ ء ہر ساحت ء مومن پہ مزن شان

پیداویں ہر ساعت ء گوں پختگیں ایمان

قہارُ خُدا ترس ، ابد پہک ء مزن مَرّ

اے چار سپت بنت ٹھی بندہ مسلمان

ہم سنگ گوں جبرئیل شرف دار ہے حاک

ہند آئی نہ دلی نہ بخارانہ بدخشاں

ہر کس نہیں سر حال چہ اے حال ء کہ مومن

چم گندے ء وانوک بزانی بلے قرآن

قدرت ۽ مرادانی جلشک آئی تب ۽ توک

شاہم پہ جہان ۽ پہ قیامتیں میں میزان

گواڑخ بی جگر سارت ہما و ہشیں پڑی اس

دریاء دل ۽ ہرم بدنت ہنچوشیں توپان

شب روج گرت جُزگ ۽ ایمان اچ آئی

پر زیمیر ۽ الحان بگوشے سورہ رحمن

جورینی منی فکر ۽ تویں ماں وت ۽ استال

استال ۽ وتی بخت ۽ تو پچار مسلمان

زندہ ء یک جمارے گوں من جھیڑ تگ

نیں گڈاں تاہیر ء زرد ء جہہ جنگ

بد مبر کہ اے ڈگاریں شورہ بخت

تج نہ کنتیں واگے تو مے چہ وت

اُتج تہہ ء بے سنجیں نا بود یں گل ء

گنج اے ہم کہ برود ینیت دل ء

ماہے ء بیا داب جاہاؤں بچار

یکدمے سیہ مویشیں اے جان ء بچار

لمبہ ء پھریزے اُتج بُوچان پچے

پیراچ پیلوہنگ ء داریت پچے !

تو گیس زند انت جتائی ء میار
نیلگیں عرش ء چه آدمیم پیش دار
دُر گہاں بندوکیں پٹمن پانچ کن
تو گل ء گوں نوریان آماج کن
سینگ ء آسے بدے رُژناچوروچ
سچکی ء ہل بیامنی دار ء بسوچ

چہ آسہی ء تب ء لوٹنگ وفا ء مُراد

ہما کہ رُستہ مس پلّ ء گورچو جیگ ء زباد

کجائے تو منی لنجیں شپ ء چراگ ء بدل

نہ منبہ زندگی ء دست موشیانی گُشاد

یکے تلوے کہ نیائے مس ماہکاں باگ ء

اوسسوائے کہ لدء تیک پُو ء پہ شپاد

منی ء دومی ء چمانی مَمیم اگہ یک انت

تہ تئی پہ گندگ ء نیئیش چومن پچیا سواد

پنن جہاں ء ہے زند اچ قیامت زیاست

دو بنت چون قیامت ' پدا بیان چوں پاد

پہ تئی شبین ء اگاں زامر ء گراں نام ء

نہ کرزئی پر تئی کہیب ء پہ زلپ پر بالاد

بالِ جبرئیلِ گیسوئے تابدار کو اور بھی تابدار کر
صفحہ ۶

مہراں تاب ءِ گنڈلیں انگت تاب دارکن!

ہوش ءِ سرءِ دل ءِ منی، رُژن ءِ منی شکارکن

عشق پہ چیراندری حُسن ماں سترءِ پردگ ءِ

یا تو وَتا درابکن یا من ءِ پیداوارکن

نیست زِر ءِ تیاب تئی من ہر دلکیں شپے آں

یا تو من ءِ زرے بکن یا گوں وَتا ہوارکن

تئی مَنّت ءِ صدف منی، دُڑءِ شرف ترا گوریں

من ہورگیں کُشکی دانگاں تون ءِ گنج بارکن

بجّت ءِ گلزار ءِ وت موکلے دات پر چیا؟

دنیاے آسرے مزن میں پٹمن ءِ ودارکن

بالِ جبریل تجھ سے ہوا آشکار بندہ مومن کاراز صفحہ ۹۷

اچ توئیں سہرا گوشاں مومنین مرد ء کمال

آئی شپانی جُلشک آئی ء روح ء حوال

مومن ء پد یانک بُرز پکرے مہ ء کلکشان

آئی ملار آئی شوق آئی نظر آئی بال

مومن ء دستیں بزاں قدرت ء دست ء بدل

زور سر ء کار ساز بے بدل ء پر کمال

نور ء رگل ء بستگیاں رب ء درء رستگیاں

ہر دو جہان ء دل ء ہیج نکلت آ خیال

گران ماں دیواں وتی گرم ماں جُهد ء پڑ ء

کوش بہ بیت ایمنی پہک دل ء بے ملال

مومنی ء سدکی گُلکلیں جہان ء متاہ

گُلکلیں جہان ء بزبان ویلیں گُمان ء خیال

بالِ جبرئیل یہ پیام دیگئی ہے مجھے بادِ صبح گاہی صفحہ ۴۵

من ءءدات سمین ءءسہی اے گلہ کہ شر بچارے

اگاں شہ سَرِی ءءلوٹے وتی زانت ءءپہجہ بیارے

تئی زانت ءء آسر عزت تئی زانت پتو شانیں

تو گوں زانت ءء شرفدارے نہ کو چوہ بان گارے

توئے حکمتانی واژہ من ءء شون ندات منزل

تئی زنگ ءء چے جنناں من کہ تو بُندر ءء نما رے

منی شاعری ءء دیوان پُششیں مرداں ھیل دَنتیں

اگاں آپکیراں ظاہر بلے شاہے اُنت دیارے

یہ بے تو عجم کہ عربی تئی لا اِلہَ اِلَّا

بدنت شاہدی تئی دل کہ تو دوداں پختہ کارے

بالِ جبرئیل نے مہرہ باقی نے مہرہ بازی صفحہ ۷۲

نہیں تو مجولی نہیں من مجولی

بُرت باج رومی بادات رازی

جمشید ء آدینک رُژنائیں اُنگت

شاہی نکرزیت بے شیشہ بازی

نیستیں مسلمان نہیں تئی منی د ل

تو ہم نمازی من ہم نمازی

زائیں کہ جُہدے چے آسرے بیت

پَٹ ء غزاه ء مُلّائیں غازی !

ٹُکی ہوں شیرکن تازی ہوں شیرکن

دانک انت مہرء ترکی نہ تازی

توزندہ مانے دائم تومانی

ہرچی کہ سرکییت آحاک ء گوازی

ہاں جبرئیل ہر چیز ہے جو خود نمائی صفحہ ۵۳

ہے پہ سہائے بے سہائی
کبریائی ہر ذرہ شہید
بے شوق و زند ڈسگائیں مرگ
دو پچھ آراء انت خدائی
زرگ پچھ آراء کو ہسار انت
گھسار نزدیکی ء چوکہ ماہی
استال شپانی بے سواداں
جتائی تقدیرؑ گوناپ انت
پتو تقدیل انت منی دل
روشنائی تو دو وتیگ ء
یکے توے حق اے جہان ء
سیسائی دو میگ نشوندار
اگہ قبول گت دشت ء کنگ
شپادپائی کم کن تو زنگ ء

ضربِ کلیم   تورہ نورِ شوق ہے منزل نہ کر قبول   صفحہ ۷۲

اے عشق ءِ راہگدار پہ منزل مہ بی رضا

ہمزان ہمبلو بی ، پہ مہیل مہ بی رضا

راستیں تنگیں جوئے بلے ملن چو دریا

وشیں تیاب ءِ گواتانی انگل مہ بی رضا

حیران ءُ گارے لات منات ءُ پہ گیدی ءُ

دیوان ءُ وشنیادی ءُ تو یلت مہ بی رضا

اے سُنیں پھوٹو ءُ کہ تراجمی ءُ جان کتہ

شوہازاں گنداں محرمے پمن مہ بی رضا !

باطل دو تل دو پوست بلے حق ءُ جوڑہ نیست

حق ءُ ردءِ شریکی ءُ عاقل مہ بی رضا

غزل سرائی ونواہائے رفتہ باز آور صفحہ ۲۵

یہ بند صوت بکن جی شمو شگئیں گوانک ء

یہ دل ملورے پدا زیر پیار ہما دانک ء

کنشت؛ قبلہ ء بُت خانہ ء کلیساء

پسات ہزار چہ آنیم پچی ء چانک ء

نلے کہ زیرماں دل مست بیت زرد ء تل ء

گلے کہ شیشگ ء جان ء بدنت صد وانک ء

چہ زیرماں کہ بگو اریت تریشکے شانکے بدے

کہ زوریں آسے بدنت لمبہ ماں نلی شانک ء

بانگِ دَرا   تو را ز کنِ فکاں ہے   صفحہ ۲۷۳

تو را زِءِ یوتنِ ءِ جہ جنِ دتی پتھاں مُشانِ ءِ بیا

وتی پھجِ آرگِ ءِ سنجِ خالقِ ءِ رازاں گوشاںِ ءِ بیا

گتہ پختہ پختہ حرصِ ءِ علتِ ءِ بنی آدمی مرچی

زرِءِ را ایرِ بدے سو جے گوں مہرانی زبانِ ءِ بیا

گتہ رنگِ ءِ نسبِ زُریاتِ ءِ چو لیگارتئی بانزل

چو مُرگِ ءِ ملگزارِ بالاں شنگاں بانزلانِ ءِ بیا

وَتا پھجہ بیازبے زانت توے چہ زندِءِ اسراراں

چہ سہبِ ءِ بیگہ ءِ چہرِءِ نمیراں درکپانِ ءِ بیا

ماں زندِءِ جُہدِ ءِ میدانِ ءِ چو پولاتِ ءِ تے کرسی

پہ مہرِ ءِ شاتیں دیوانِ ءِ چو آبرِ لیشمِ زرانِ ءِ بیا

بانگِ دَرا تیرے عشق کی انتہا چاہتا ہوں صفحہ ۱۳۱

من تئی عشق ءِ آسراءِ لوٹاں

سادگی ءِ بیکند چیا لوٹاں

نا شری یا کہ دیم درائی بیت

صبر ءِ سگت ءِ وتی برءِ لوٹاں

زاہدان ءِ مبارک اے بخت

من تئی دید ءِ ظاہر ءِ لوٹاں

ہر دُکیں دل منی کہ چچل بیت

من ہما کن ترانی ءِ لوٹاں

پڑیں دیوان ءِ راز کرتگ پاشک

بے ادب بوتگن سزا لوٹاں

زبورِ عجم فصلِ بہارا چنیں بانگِ ہزارا چنیں صفحہ ۱۸

وہد بہارِ ہنچو شین ، بُلبلِ ءِ جارِ ہنچو شین

دیمِ ءِ دَرَا، گونِ زیران، کیفاں یارِ ہنچو شین

ارسانی شلِ بیباچارِ گونِ دیدگِ ءِ دلِ ءِ بہار

شہمِ منی پہ باندمِ ءِ بیرِ آسگوارِ ہنچو شین

کوشِ ءِ بہارگئیِ بگو پمئی واہگاں بُرو

سرشمِ ءِ کچگاں رسیتِ نشکِ ءِ نگارِ ہنچو شین

باگِ ءِ گلانِ ءِ مُلپداں اچِ منِ رسیتِ تازگی

کنگِ ءِ ملگزارِ اں تئی زندِ ءِ دوارِ ہنچو شین

دلِ پہ کسے نداگِ ءِ نہیںِ دو جہانا تلوسین

منِ تئی درگہِ ءِ رسیں روچے شمارِ ہنچو شین !

شائیلِ ءِ کہنیں ناگے اُشکتِ چوشِ تونے جت

کسے نہ بختِ زیرانِ پارگیں ، یارِ ہنچو شین

بانگِ درا   ترافرقہ تیری مستی   صفحہ ۸۴

تئی پرکھہ ءُ جتائی ترا ہیج کدی نہ براہی
ہے تو ءُ من، من ءُ تو ترا دنت گار ءُ سیاہی

اگاں دنت دین ءُ مذہب ترا علم زانت ءُ زانگ

ہے علم، زانت ءُ زانگ ترا مہرگاں کمائی

من پہ یکی ءُ تپاکی دل ءُ ہیج کدی نہ رنجت

من ءُ گارکت چول ءُ زر ءُ کندہ ءُ جتائی

تو وتی ءُ من درآمد چوکہ در ہیج ءُ بیسریں بر

ہا بر کہ آدم ءُ راچہ بہشت ءُ درکنائی

بہ بیت ہستی ءُ کہ ہونے نہ رجیت شیشگ ءُ را

گڈاں رنگ ءُ دروشم ءُ چے اگہ بیت دل ءُ صفائی

پیام مشرق ناقہ سیارِ من صفحہ ۱۰۹

چہر گریں مہری منی
 تاتاری آسکے مٹکشین
 ززانت دولت منی
 بازیں ' اگہ کم ' منی
 زندگیں عشقے منی

دتی گاماں ٹرندکن
 منی منزل نہیں دیے

دلکش ءُ زیاترے
 بڑگاں سنگیں پڑے
 دروری خور ءُ کنے !
 لچ ءُ توے لیلے
 دُحکے کُ کچکے !!

دتی گاماں کن ٹرند
 منی منزل نہیں دیے

برانز چو روج ءُ تی
 چوکہ گول ءُ پری
 شپ آگاں مہکاں بہ بی
 کلکش ءُ استال سدی
 اب نہ روت چم تی

ترندکن گاماں
دیر نہیں منزل
دتی منی

چو کہ زگام ء شلاں
بُو جیگ ء سیراں رواں
جدڑء وڈیں رازداراں
پر تو سبک ہر گراں
بُودیئے ء پہ سارباں

ترندکن گاماں
دیر نہیں منزل
دتی منی

پلیں مہار سوزمان
لڈگاں
نیست چو آپ تام
پندجنے سُب ء شام
مٹگے تو ہر دمان

ترندکن گاماں
دیر نہیں منزل
دتی منی

بیگہ ء دارے بیمن
سُہب تی ماں قرن
ریک ء مس دہشت وطن
پاد تی یا من
تو کہ چو آسکے نختن

ترندکن گاماں
دیر نہیں منزل
دتی منی

باغِ درا کبھی اے حقیقتِ منتظر نظر آلباسِ مجاز میں صفحہ ۲۸۰

کدی اووداری میں حالنی تو بہ شہم بجازی میں صورت ء

کہ ہزار سجد گاہاں پل پخت منی مہر ء گانجیں انیشگ ء

مس کہ پھر ء ء اماں ندیست ء من لچ بری ہوں نواں ندیست

منی شوم روچی میں کار پداں تی پہل ء لکھی میں پیشگ ء

توچہ شاد ہاں پہ سوز چوش تی باتاں محرم عقل ء گوش

پنشین بے تواری ء چے گوشاں کہ بہ بنت سازانی ریشگ ء

چیا رکھنگ وتی آہری ، تی آہری ہما آہری

اگہ تل بکپت بزاں ارز شکیں مس آدینکانی پہ ریشگ ء

ارمغان حجاز ہوتیرے بیاباں کی ہوا تجھکو گوارہ صفحہ ۱۵

شیوار کن و شیں کوشیں گیابان ء و تارا

تئی دروری ء کنت نہ دلی نہ بخارا

اے نیمگ ء آنیمگ ء ہر کچگ ء ڈن مے

گوں ہر دل ء موجاں برد تو پان ء چو آراء

غیرت مس جہاں ء مزین منکتے داریت

شاہان ء شہی دات ہے لچ ء میارء

یکے چہ ہزاراں السء قوم ء ہدا بند

یک دارے بکنت قا بو ء بختانی شہارء

بالِ جبریل عقلِ گواستان سے دُور نہیں صفحہ ۴۳

عقلِ اچ بارگاہِ ءِ دور نہ اِنْت
آئی بختِ ءِ بلے حضور نہ اِنْت !!!
روشنیں دلِ بلوٹ اُچ ربّ ءِ
چمّ ءِ رُوژنائی زردِ نور نہ اِنْت
علم ءِ زانتے تھا ہوں کیفے بلے
جنتِ ایشی ءِ چوکہ جُور نہ اِنْت
یک گنوکی ءِ بیت کہ ہٹیار اِنْت
یک گنوکی ءِ کہ شعور نہ اِنْت
زند بے صبری ءِ دل ءِ وسوس
جی پہ زردے کہ بے صبور نہ اِنْت
بے حضوری کیں راز تئی مرک ءِ
زندگانی اچ آئی دُور نہ اِنْت
آرینی اِنْت منی زبان ءِ بلے
گوشتن اوں چو کلیمِ طُور نہ اِنْت

بالِ جبرئیل اٹھو میری دنیا کے غریبوں کو جگا دو صفحہ ۱۰۹

جہ جن منی دُگنیا ءِ غیرِ بیاں ءِ بجنہیں

بادگیراں گوں دیوالاں امیرانی بچنڈین

جو شین گلامانی رگاں بیسہہ ءِ ہون ءِ

گجشک ءِ نزدین ءِ گوں شاہین بمرین

کیت انت الس واجہی ءِ مچی ءِ شاہی

ہر کہنگیں نشکے ءِ کپیت چم ءِ یہ میٹین

دہکان چہ کشار ءِ کہ مہ گندیت دپارے

جو پاگ ءِ چہ سر ہوشگاں گندیم ءِ بسوچین

من ناوش ءِ پہری اوں چھے ماہرین سنگاں

پمن توگل ءِ حاک ءِ میستے دگہ جوڑین

اے عہد ءِ ربیدگ کہ تے شیشہ گری انت

چستائی ءِ درونت ءِ بدنت شاعر ءِ موجین

رموزِ بخودی من شبے صدیقؒ را دیدم بخواب صفحہ ۱۵۶

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

من شبے ء دیت صدیقؒ ء مس داب
پل جتہ من آئی پاد ء حاک من داب
آامن الناس مولاءؒ پہ مئے
آں کلیم بوتگ سر ی سیناء مئے
آئی جہداں گشت مئے اُمت چو نود
دوہمی ات اسلام ء غار ء بدر ء دود
گوشتہ من اے خاص اے عشق ء گچین
عشق اول سرتی دیوان ء نجین
بشنگ بپد کہ اچ دست ء شئے
بیا بکن درماں دل ء ہوپان ء مئے
پسہ داتے جوفہ ء بندی ء کد
سورہ اخلاص ء برمش ء بے صد

ڈوبرءِ تئی چیر سربان صد نفس
 راز تو جید ءِ ہے یکین انت بس
 رنگ زیر اچ آنہی ءِ بے مثل آ
 ماں جہان ءِ تئی گوڑ ءِ بیتیں ہما
 نام تئی بستہ مسلمان آئی ءِ
 چہ ڈوئی ءِ آتکے یکی ءِ بیگ ءِ
 تو وِتا را تڑک ءِ او گانے گوشے
 وائے تو کہ ہستی ءِ دُن ءِ شتے
 تو وِتا درکن چہ نام ءِ جامگاں
 کونزگ ءِ سازان ءِ پیل دے یکدماں
 چو بزان دوز واہ چہ ناماں پیگے
 اچ وئی درنچ ءِ چہ حاگ کپگے
 یکی ءِ بی ، ڈوئی ءِ پوراں پتا!!
 یکی ءِ را تو مکن صد ٹکرءِ
 یکی ءِ منوک گر توبے توئی

تاں کد ۽ درونت تو وانے دُوئی
 تو وتی رہ بتگ اُنت دست ۽ وتی
 تو بکن زرد ۽ نَجھی لُٹانی ، چھی
 درکتگ صد اُمت اچ یک اُمتے
 تو جنگ شبنون کلات ۽ امت ۽
 یکت بہان توحید ۽ کن نندارہ گر
 آ کہ گار اُنت تو کن ۽ جُہداں گوں در
 نام ایمان ۽ رسیت گوں کار پد
 مُرتگ آ ایمان کہ نیست گوں کار پد

اللہ الصمد

تو کہ دل بستہ گوں اللہ الصمد
تو درآ پیتے چہ ازبابی کیں حد
حق ۽ بندہ پہہ نہ بیت ازباب ۽ بند
گردش ۽ زند ۽ نہ بیت ہیچ واز مند
تو مسلمان بی چہ غیر ۽ بے قمار
پہ جہان ۽ سر تاں سر خیر ۽ کشار
آ کہ سیر انت تو مبر پائی گلہ
تو مہ کش دست ۽ چہ آ ستونک ۽ درآ
چو علیٰ عادت بکن نان ۽ جو ۽
مرحب ۽ پروشے ۽ تو خیر گرے !
تو سخی ۽ منت ۽ پرچے گرے
ہست ۽ نیست ۽ پرچے تو ٹپاں ورے !
تو وتی روز ۽ چہ کمذاتاں مہ رگر
یوسف ۽ تو چو و تا کتر مہ رگر

تو اگہ مورے بہ بے خوارۂ زہیر
 پہ سلیمانؑ ءِ مہ بر حاجت ءِ پڑ
 راہ سکت انت کتریں بارے بڑیر
 ماں جہاں آزات مان ، آزات میر
 اقلل من الدنيا ءِ تسبیہ ءِ شمار
 اچ تعیش حدّا بے دولت ءِ بار
 تاں کہ وس انت کیما بی گل مہ بی
 ہج مہ شار دست ءِ وتیگ ءِ بی سخی
 تو کہ ہجاروک ءِ درجہ بو علیؑ
 گر گلبنے بیا چہ پیالہ بو علیؑ
 پشت پادے تخت ءِ کیکاوس ءِ بجن
 سر بدے شرمندہ نا موس ءِ مکن
 وت سر ءِ بنت پاچ درگہ کیف جاہ
 آ کہ ہو رگیں کدہ ءِ داہنداں ، ساہ
 مسلم ءِ سر کر دگ ہارون الرشید

پہ سِگار ءِ داتگے نقفور ءِ دید
 مالک ءِ گوشتے کہ راج ءِ وازدار
 آج تئی رُژن ءِ رسیت حاک ءِ شہار
 تو حدیث ءِ ملگزارانی کپوت
 بیابکن رازے حدیث ءِ پمّا ہوت
 لعل تانگد چیرے مندے من یمین
 حیمہ ہا بیاروس بنجاہ ءِ بجن
 جی پما روچاں کہ بیت رُژنا عراق
 جی پماحسن ءِ کہ بیت بینا عراق
 حدّ ءِ زند آپ آئی ہر تاک ءِ تل ءِ
 پہ مسیح ءِ دورگاں درماں دوا
 مُصطفیٰ ءِ چاکراں گوشت مالک ءِ
 نیست ہج جے ابید آئی من ءِ
 من کہ آئی بیتگاں تیر ءِ شکار
 من نگنداں چا درءِ پدوت قرار

زندگاں من یثرب ء جاک ء تب ء
 چہ عراق ء روج ء وش داراں شپ ء
 عشق پر مائیت پرمان ء بگر
 بادشاہی خدمت ء پشت ء متر
 واہگ ات ایشیں منی ولجہ بہ بے
 تو منی آزاتی ء شان ء برے
 پر تئی راہشون ء بیائیں تئی درء
 اُمت ء فکر ء شمو شیں پہ ترا
 دین ء زانت ء واہگے داری تئی جند
 بیا منی دیوان ء درسیگ ء بہ نند!!!
 بے نیازی راز داریت بازی ء
 ناز ہم انداز داریت بازی ء

لم یلدو لم یولد

نیست اچ روم ء عرب پیگ مئی
نیست زریات ء تب ء پیگ مئی !!
دل گوں دوستدار ء حجاز ء بستلیں
اے جہت ء ماگوں وت گل ہم بتیں
سیادی ء مے یک تولائے گذر
کیف مے چماں چہ کیفائے گذر
تانکہ مستی آئی مے ہون ء تچیت
گہنگ ء سوچیت نوکیں ء گوپیت
عشق ائی دو تیں گل مچی ء
چوکہ ہون ء سر سریت جان اُمت ء
عشق ماں جان ء نسب بی مس بُت ء
عشق محکمتر چہ زریات ء نپ ء
عشق دارے چہ نسب ء در برو
ہم چہ ایران ء عرب ء در برو
اُمت آئی اُمت انت نور خدا
مے بُت ء راج ہائی در گتہ !!
نور ء حق کس نہ پولیت تند ء تار
حلہ ء رب ء چہ حاجت تند ء تار
ہر کسے کہ بستہ ملک ء گوں جد ء
بے سما اچ لم یلد لم یولد ء

دل ءِ تاب ءِ توانے بُرت ءِ سرگیت
 مثال ءِ لمبے بیگ ءِ ثست ءِ سرگیت
 دمانے بیا ہمک لس ءِ بکن زیاد
 گچیناں کیف اچ تو رست سرگیت

☆☆☆☆☆

چہ جا کے انت کہ آپ ءِ حاک ءِ کپتگ :
 اے یک زردے کہ عشق ءِ واک ءِ کپتگ
 دمانے ءِ حرام انت بکن تاہیر
 منی سرگوں دے زورا کیں کپتگ

☆☆☆☆☆

جہاں ءِ اچ و تا پیدا کیا گت
 چہ پوش ءِ درگت ءِ زیبا کیا گت
 دے رہشوں کہ اچ شیطان ءِ پھریز
 بگو باریں کہ آپیدا کیا گت

☆☆☆☆☆

رواں راہے کہ آئی منزلے نیست
 ہما تہم ء کشاں کہ حاصلے نیست
 چہ اندوہاں نترساں ہجر ء من
 مدے آ اندوہاں دشان دلے نیست

☆☆☆☆☆

پساتے چست بکن اچ مئے جہان ء
 سر ء چیرے زمین ء آسمان ء
 چہ مئے خاک ء دگہ بنی آدمے ساز
 بکش اے بندہء سیت ء زیان ء

☆☆☆☆☆

گوشان من کسبے چے ملک ء دین ء
 نہ لوٹاں پاشک بر ء گلزمین ء
 مہ بی ناوش کہ اچ بے مہر ء تہمی
 پدا داسپان بنا کت دیری این ء

☆☆☆☆☆

نہ لوٹیں اے جہان ء آ جہان ء
 من ء بس انت کہ زانیں رازِ جان ء
 بدے یک سجد گے پر نور چائی
 بچبچیاں زمین ء آ زمان ء

☆☆☆☆☆

بہ بخش رومی ء شوق ء خسرو ء سوز
 بہ بخش صدق ء صفائے چو سنائی !!
 دلوں گوں بندگی ء چو ش گپتہ
 نہ زیرانے بہ بخشے گر خدائی

☆☆☆☆☆

جہاں تئی چلتے نا بُودانی دست ء
 تئی مہلوک بے بُودانی دست ء
 ہنر گرماں جہاں ء کارگا ہاں
 و تا کُشک پہ چلتے عشقِ مست ء

☆☆☆☆☆

ہما وہدی کہ کُشتے اے جہاں پیر
 ہمودا پاشک بیت ہر چیز ءِ تقدیر
 مکن رُزوا حبیب ءِ دیما مارا
 بدیں عملان ءِ پُچمان چے بکن دیر

☆☆☆☆☆

بہاورنائیں مردانی کنگ کم
 زنانت کاران ءِ داگ جلوہ ءِ رم
 چہ وش بنختے ' چہ آسودگ زمانے
 چہ درویش ءِ کنگ شاہی ءِ برجم

☆☆☆☆☆

مسلمان آپکیر انت کج کلا ہے
 کہ جنت اچ دلائے سوز ءِ آہے
 دلے نالیت ' پچے نالیت زنائیں
 نگا ہے یا رسول اللہ نگا ہے

☆☆☆☆☆

شے گریٹوں ماں درگاہ ء خدائے
 مُسلمان پر چیا ڈکھیا ء خوار اُنت
 رِس اِت گوانکے منی گوشاں کہ اے قوم
 د لے دارنت ء دلدارے ندر اُنت

☆☆☆☆☆

من ء بے سوز ماں عہدے ودی کت
 منی حاک ء تل ء جوشے جھی کت
 منی کت لوپ گُٹ ء زندگانی
 گوشیاں پاہو ء دَرہت ء گلی کت

☆☆☆☆☆

دِلوں دست ء دل ء اُنت دلبرے نیست
 من گنج ء واجگاں زیانی گرے نیست
 بیا مے ڈوبر ء توکن دَوارے
 مسلمان اُج من ء تنہا ترے نیست

☆☆☆☆☆

بکندے چہ پرنگی کجکلاہاں
 گوشتے کہ روشنیں روج انت ماہاں
 منی ورناء پھریز ہونے گرم انت
 بہ پھریزش اچ اے کافر نگاہاں

☆☆☆☆☆

تو سلطان ۽ جاز ۽ من پکیراں
 بلے پہ گپتر۽ گنجاں امیراں
 جہان کہ رُست توم ۽ لا الہ ۽
 بیا گندے منی زرد۽ کہیراں

☆☆☆☆☆

تو اے نادانیں آگاہی دلاں پول
 پہ وت راہے چوپشگیں یلاں پول
 پہ راہندے کہ مومن راز کنت پاشک
 چہ لا موجود ۽ اِلَّا اللہ تلاں پول

☆☆☆☆☆

من بندءِ صوفی ءِ مُلّا ءِ بندے
 دگر حکمت چہ قرآن ءِ گندے
 تراگوں آکناں کارانت ہمینکس
 کہ اچ یسین ءِ ارزاں مرک گندے

☆☆☆☆☆

بدے موہ ایشرا کارءِ جہان ءِ
 بہ بیت آجو چہ گیدی امتحان ءِ
 چہ پیری گشتہ شیطان ءِ توواں پیر
 چکو بیاریت گناہ تازگ زمان ءِ

☆☆☆☆☆

تئی دریاء توپانی گندس
 خودی ءِ تئی مسلمانی گندس
 خدائے دا بتگیں بخت گلگ چچ
 چیا تقدیر ءِ جوڑینے گندس

☆☆☆☆☆

تئی من ڈوبرء دم است دل نیست
 دم ء تئی سوز مانی ءے اسل نیست
 شמוש عقل ء کہ دیما انت تئی نور
 چراگے رہسرے منزل اسل نیست

☆☆☆☆☆

بکندیت دل اگہ روشن نگاہ ء
 جہاں روژنائیں نور ء لا الہ ء
 دگر نہ ، چہرہ ء شام ء صباہ ء
 بہارت نور ء شینکاں روج ماہ ء

☆☆☆☆☆

روکھیں چاڑ گردیت بہ ایت یا مہ ایت
 سمینے چہ حجاز ء بہ ایت یا مہ ایت
 وتی اگدہ کتگ سر جم پکیر ء
 دگہ رازانی دانا بہ ایت یا مہ ایت

☆☆☆☆☆

اقبال زند آدینگ

۹ نومبر ۱۸۷۷ء سیالکوٹ ء شیخ نور محمد ء لوگ ء ودی بوت

چہ سیالکوٹ ء ہنداتی وانگ زانگ زپت گت۔ استاد مولانا غلام حسن۔ سید میر حسن شرف
مندیس مات ء نام امام بی بی

۱۸۹۳ء دہمی جماعت چہ مشن ہائی سکول سیالکوٹ ء اولی درجہ ء پاس گت وظيفہ گپت ہے
سال ء گوں ڈاکٹر عطاء محمد ء ڈھک بانک امام بی بی ء سیرت تاریخ ۶ مئی ۱۸۹۳ء یہ
دواز دہمی ء دربرگ ء علامہ اقبال ہے سکاچ مشن ہائی اسکول ء داخل بوت

۱۸۹۷ء بی اے ء چکاس دومی درجہ ء پاس گت۔ عربی ء باج برگ ء پنجاب یونیورسٹی ء
آراخان بہادر ایف ایس ء میڈل بخشات

۱۹۰۰ء انجمن حمایت الاسلام لاہور ء سالیسی دیوان ء علامہ اقبال ء وتی پر بند ”چوری
ء پدیات“ وئت

۱۹۰۱ء اسلامیہ کالج لاہور ء پشش ماہ ء انگریزی ء استاد ء منصب گپت یک دگہ حوالہ ہے ء
زود ۱۸۹۹ء تن ۱۹۰۳ء یونیورسٹی اورینٹل کالج ء پیٹ وپول ء شوہاز ء کاراں دگوش بوت
ہے ردچاں آئی پگار 73 کلدار بوتہ

۱۹۰۵ء گورنمنٹ کالج لاہور ء چہ سے سال ء موکل گپت پگیشیں وانگ ء دیم پہ انگلستان ء
ہئت ستمبر ۱۹۰۵ء علامہ اقبال لندن ء سر بوت

اول سرائٹینیٹی کالج کیمبرج ء داخل بوت۔ ۶ نومبر ۱۹۰۵ء لکنز ان ء پہ بار ایٹ لاکنگ ء
وتی نام ہشتہ کنائنت

۱۹۰۶ء کیمبرج ء داشت فلسفہ اخلاق ء چکاس دات ء بی اے سند پکت
جولائی ۱۹۰۷ء علامہ اقبال جرمنی ء ہئت۔ ہائیل برگ ء میونخ ء پکت ماہ داشت فلسفہ ء
چار تپاس نومبر ۱۹۰۷ء اوداں پی ایچ ڈی ء سند گپت ۶ جولائی ۱۹۰۸ء چہ لکنز ان ء بیرسٹری ء

سند گپت وتی استادے پروفیسر آرنلڈ آج گاہے عربی وائینگ آگدہ دست آگپت
۲۲ اکتوبر ۱۹۰۸ء چیف کورٹ آ علامہ اقبال آ درخواست منظور کت آ آراوکیل آ جہت آ
چیف کورٹ آ دکالت کنگ آ اجازت دات

دسمبر ۱۹۱۰ء علامہ اقبال آ علی گڑھ یونیورسٹی آ
Political Ideal آ سر حال آ گشتا تک دات

۱۹۱۱ء موچی دروازہ لاہور آ یک کشمیری کہولے آ دتک نکاح کت بلے رخصتی تن دو سے
سالان مہتل منہ

۱۹۱۴ء علامہ اقبال آ گول دومی لوگ بانک سردار بیگم آ سیر کت

۹ نومبر ۱۹۱۴ء علامہ اقبال آ مکہیں مات آ وفات کت

ہے سال آ دسمبر آ علامہ اقبال آ سیسی عاروس گول لدھیانہ عجبہ مندریں بانک مختار بیگم آ بوت

۱۹۱۵ء علامہ اقبال آ چرسری لوگ بانک آ بوگنیں دتک معراج بی بی آ وفات کت

ہے سال آ "اسرار خودی" سری دھک آ چھاپ بوت

۱۹۲۰ء دہلی آ دورہ

ستمبر ۱۹۲۰ء بانک درا چھاپ بوت

۱۲۱ اکتوبر آ بانک مختار بیگم آ وفات کت

۱۹۲۶ء پنجاب آ قانون سازی مجلس آ باسک گچین کنگ بوت

دسمبر ۱۹۲۸ء دہلی آ کل ہند مسلم کانفرنس آ بہر گپت

۱۱ اگست ۱۹۳۰ء علامہ اقبال آ عارفین پت شیخ نور محمد آ وفات کت۔ علامہ آ ہے روحاں

انگریزی آ وتی شش گشتا تک آ دپتر تشکیل الہیات اسلامیہ چھاپ کت نول ہے دپتر آ

ہفت گشتا تک انت

۱۹۳۰ء الہ آباد آ کل ہند مسلم لیگ کانفرنس آ کماشی کنان آ علامہ اقبال آ اسلامی میں ملک

پاکستان ء ہم سیم و خیال دیمآ آورت
 اکتوبر ۱۹۳۱ء لندن ء بنایو کیس گول میز کانفرنس ء بہر گریگ ء علامہ اقبال ۲۷ ستمبر ء لندن
 ء سربوت و اتری ء آئی گول افغانستان ء ہما و ہد ء بادشاہ عازی امان اللہ خان ء گند و نندکت
 ۲۶ نومبر ۱۹۳۱ء اٹلی ء رائل اکیڈمی ء گشتا تک دات
 ۲ دسمبر ء مصر ء گول ہمودے عالم ء شہ زانتال نیاد ء دیوان
 ۶ دسمبر ء بیت المقدس ء موتمر عالم اسلامی ء مچی ء تران کت
 ۷ دسمبر ء موتمر عالم اسلامی ء نائب صدر گچین کنگ بوت
 دسمبر ۱۹۳۰ء ”جاوید نامہ“ چھاپ بوت
 ۱۹۳۳ء نامی نیں فیلسوف برگسان ء ماں پیرس ء نند ء نیاد
 ہسے سال ء ”قرطبہ“ ء مسیت ء زیارت ء ”قرطبہ“ ء پر بند ء جریدگی
 ۲۰ اکتوبر ۱۹۳۳ء افغانستان ء دورہ گول افغانستان ء بادشاہ طاہر شاہ ء نیاد ہسے دورہ
 حضرت سید سلیمان ندوی ء ڈاکٹر اس مسعود ہم گون اتنت۔ افغانستان ء گول صدر اعظم
 سردار ہاشم ء ملا شور بازار ء ہم نیادی۔
 و اتری ء بلوچستان ء آکلن یک شے کوئٹہ ء داشت
 ۱۹۳۲ء دراج کشیں نادرا ہی
 ۱۹۳۵ء پہ علاج ء درماں ء بھوپال ء شنگ
 ۱۹۳۶ء ماں لاہور ء گول قائد اعظم محمد علی جناح ء علامہ اقبال ء ہم نیادی۔ مسلم لیگ پنجاب
 ء دورہ جم کنائینگ۔ علامہ اقبال پنجاب مسلم لیگ ء صدر ء منصب گپت
 جولائی ۱۹۳۷ء نادرا ہی ء سبب ء چہ انجمن حمایت الاسلام ء منصب استغنی
 ۱۲ اپریل ۱۹۳۸ء چہ اے ناپا داریں جہاں ء دیم گریڈنگ ء خالق ء باہوٹ بوتگ۔